

Raision kaupungin lausunto

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi kuntien tärkeimmistä tehtävistä. Kunnille jää merkittävä rooli asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä myös SoTe-uudistuksen toteutumisen jälkeen. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 §7) on määritelty hyvinvointialueelle omat hyte-tehtäväkokonaisuutensa. Hyvinvointialueen hyte-tehtäviin kuuluu esimerkiksi alueellisen hyvinvointikertomuksen valmistelu yhdessä kuntien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa.

Varsinais-Suomen alueellinen hyvinvointikertomus on järjestyksessään neljäs. Se toteutettiin ensimmäisellä kerralla vuonna 2015 Lounais-Suomen alueellisena hyvinvointikertomuksena kattaa Varsinais-Suomen lisäksi myös Satakunnan. Vuonna 2017 ja 2018 hyvinvointikertomus on laadittu Varsinais-Suomen alueesta. Hyvinvointikertomus on kuvaus Varsinais-Suomen väestön hyvinvoinnin tilasta, keskeisistä vahvuuksista ja hyvinvointipuutteista sekä toimintaympäristön muutoksista, jotka vaikuttavat väestön hyvinvointiin. Hyvinvointikertomus on laadittu osana Varsinais-Suomen hyvinvointialueen valmistelua ja alueellisen toimeenpanon tiekarttaa, rakentamaan yhteistä jaettua tilannekuvaa väestön palvelutarpeista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Hyvinvointikertomus on asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä laadittu asiakirja, joka toimii johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena ja hyvinvointialueen strategiatyön perustana.

Hyvinvointialueen on tulevaisuudessa kyettävä järjestämään alueensa väestön sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siten, että ne vastaavat väestön palvelutarpeeseen. Lisäksi hyvinvointialue pyrkii vähentämään korjaavien SoTe-palveluiden tarvetta toteuttamalla lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväänsä hyvässä yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen onnistuminen on siis koko SoTe-uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta ydinkysymys. Sote-uudistuksen päämääränä on, että kaikki saavat laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja yhdenvertaisesti, oikea-aikaisesti ja sujuvasti ja että hyvinvointi- ja terveyserot samalla kaventuvat. Tuleva hyvinvointialue ja kunnat jakavat saman päämäärän alueensa asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä. Hyvinvointialue ja kunnat muodostavat yhdessä palvelujärjestelmän, jossa suuri osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä tehdään kunnissa, ja hoito- ja palveluketjujen tulee muodostaa yhtenäinen kokonaisuus organisaatorajoista riippumatta. Näin toimimalla asiakas/asukas on aidosti toiminnan keskiössä.

Alueellinen hyvinvointikertomus pohjautuu pitkälti maakunnan keskiarvoihin ja niiden vertailuun kansalliseen keskiarvoon ja Pirkanmaan hyvinvointialueeseen, joka on Varsinais-Suomen näkökulmasta tärkeä verrokkialue. Hyvinvointialue koostuu 27 kunnasta, joiden väestön hyvinvoinnin tila ja niihin liittyvät puutteet vaihtelevat suuresti. Kuntakohtaisia eroja sekä väestöryhmittäisiä painotuksia on analysoitava yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Jaetun ymmärryksen ja tilannekuvan muodostaminen on oleellista, jotta hyvinvointialue voi asettaa yhteisiä tavoitteita. Tavoitteiden asettaminen tapahtuu mm. hyvinvointialueen strategian ja palvelustrategian kautta.

Lausuntopyynnössä pyydetään arviomaan viisi kunnan väestön hyvinvointiin liittyvää haastetta ja viisi väestön hyvinvoinnin kannalta merkittävää vahvuutta sekä tietopohja mihin arviot perustuvat.

Vahvuudet

- 1) Peruskoulua käyvien lasten mahdollisuudet saada koulun aikuiselta apua ja tukea ovat parantuneet huomattavasti ja ovat hyvällä tasolla (Kouluterveyskysely 2021)
- 2) Monipuoliset liikuntamahdollisuudet ja aktiivinen seuratoiminta (TEA-viisari)
- 3) Sepelvaltimotauti-, mielenterveys- ja aivoverisuonitauti-indeksit keskimääräistä paremmalla tasolla (ThI 2016)
- 4) Lyhyet etäisyydet, toimivat palvelut ja helppo arki (Kartta ja palveluverkosto)
- 5) Alhainen työttömyys (Työttömyystilastot)

Haasteet

1) Ikävakioitu dementiaindeksi on korkea ja syöpäindeksi kohtalainen (Thl 2016)

- Dementia ja joidenkin syöpien ilmaantumiseen voidaan vaikuttaa elintavoilla.

2) Nuorten ahdistuneisuus ja mielialaongelmat ovat lisääntyneet (Kouluterveyskysely 2021)

- Raisiossa on lisätty matalan kynnyksen palveluita ja nuoret tavoittavat ne. Ahdistukseen ja masennukseen palvelut eivät ole vielä riittävästi auttaneet.

3) Nuorten ylipaino, koettu terveydentila keskinertainen tai huono ja fyysisen kunnon

heikkeneminen (Kouluterveyskysely 2021 ja Move-mittaukset). Lapsena ja nuorena ylipainoinen henkilö on usein ylipainoinen tai lihava myös aikuisena.

- Tulisi tavoitella liikuntaa harrastamattoman väestön liikkumisen lisäämistä parantamalla helppoja, omatoimista liikkumista edistäviä mahdollisuuksia ja tilaisuuksia. Liikkumattoman ihmisen liikkumisen kohtuullisellakin lisäämisellä saavutetaan merkittäviä terveys- ja hyvinvointihyötyjä.

- Ravitsemusohjaus positiivisesti toteutettuna tuottaisi hyviä tuloksia.

4) Kaiken ikäisen väestön päihteiden käyttö

- Kouluterveyskysely 2021 ilmenee lasten kokemusten vanhempien liiallisesta päihteidenkäytöstä ovat kasvaneet

- Kouluterveyskyselyn 2021 perusteella nuorten oma päihteiden käyttö ja tupakointi ovat vähentyneet 2019 tuloksista, mutta nuorten parissa työskentelevien mukaan tilanne ei ole niin hyvä esimerkiksi tupakointi näyttää lisääntyneen nuorten keskuudessa.

- Varsinais-Suomen päihdetilannekyselyn perusteella raisiolaiset aikuiset ovat huolissaan nuorten päihteiden käytöstä ja huumaavien aineiden ja lääkkeiden välittämisestä alaikäisille. (Sotkanet ja havainnot palveluissa)

- Ikääntyvien palveluihin tulee enenevässä määrin aikuisia liiallisen päihteiden käytön vuoksi. He eivät ole iältään vanhusväestöä eikä kotihoito tarjoa heille sopivaa hoitoa.

5) Lapsilla ja nuorilla tulee olla turvallinen koti ja kasvuympäristö

- Ala- ja yläkoululaisten kokemaa fyysistä väkivaltaa huolta pitävien aikuisten taholta on kasvanut vuoden 2019 mittauskerrasta.

- Lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista häirintää on lisääntynyt voimakkaasti.

(Kouluterveyskysely 2021)

Muuta huomioitavaa hyvinvointialueen valmistelussa:

- Hyvinvointialueella tehtävä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tulee toteuttaa yhteistyössä alueen kuntien kanssa, että vältetään päällekkäistä työtä ja tunnistetaan väestöryhmien tarpeet eri alueilla. Varsinais-Suomen 27 kuntaa tuottavat terveyttä ja hyvinvointia edistäviä palveluita hyvin eri tavoin ja erilaisin resurssein.

- Hyvinvointialueen hyte-työn on tarpeellista toimia alueen kuntien tukena niiden hyte-työssä, koska monista kunnista siirtyy hyte- ja ehkäisevän päihde – ja mielenterveystyön osaamista hyvinvointialueille. Kuntien hyte-työtä on toteutettu monissa kunnissa osana sosiaali- ja terveyspalveluita ja niiden työntekijät siirtyvät hyvinvointialueelle eri tehtäviin.

- Jotkin indikaattoritiedot ovat varsin vanhoja, vanhimmat vuodelta 2016. Olisi hyvä, jos hyvinvointialue voisi hankkia hyvinvointitietoja kaikista ikäluokista koko alueella kohtuullisen usein. Väestötason muutokset ovat hitaita, mutta valittujen toimenpiteiden vaikutusta tulisi arvioida vähän useammin.